

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

ACTUALITATS.

Retratos dels principals cabecillas carlistas. (D' après nature.)

MISERIA.

No tot te de ser carlins en lo present número. Hi ha un assumpto molt important que també deu cabre en nostras columnas. Es la qüestió d' Hisenda.

Bó es encare que siga trist, que tots sapiguem que estém arruinats, completament arruinats. Aixís ho declará 'l dissapte últim lo ministre de Hisenda desde la tribuna pública.

Dels presuposts que llegí, resulta que 'l de gastos puja 662 milions de pessetas, y 'l de ingressos tant sols 584 milions, resultant nada menos que un déficit de *quatre cents cinquanta sis milions* de rals. ¿Que tal?

Per l' equilibri, en Camatxo ho arregla molt facilment. Encare que la galleda siga mitj buida, no pensa en euxiquirla, sino en acabarla de omplir, mal que per aixó tinga de prenarnos, y estreure 'ns l' última gota de suor.

Aixó vol dir que 'ls gastos no 's redueixen, y que s' aumentan los ingressos. ¿Com? De la següent manera:

Restablint en primer lloch los consums per compte del govern sobre las primeras materias; y 'ls municipis y las diputacions entre tant, privadas de aquest medi que are se 'ls quitara y del recárrech sobre las contribucions, que s' alimentin de gana.

Reducció per set anys dels interessos de la *Deuda*, del 3 per cent al 2, y á modo de indemnizació entrega als tenedors de un nou paper al 5 per cent que será sempre una esperansa de cobrar quan se puga.

Continuació del impost del 5 per cent sobre la renta del paper del Estat.

Aument de *quaranta milions* sobre la contribució territorial, progressió que si no s' abandona, diutre de poch anys l' Estat quedarà duenyo absolut de las terras, no haventhi qui puga cultivarlas.

De mes á mes d' aixó, adelante si 's plau per força de un semestre de contribució, ab la promesa de reembolsarse al cap de cinch anys, si ja de tant magres no hem acabat per empassarnos.

Nova emissió de bonos per valor de 400 milions de rals; y aixís los gastos baixarán.

Un augment de un 10 per cent mes, en las tarifas de viatjers per ferro-carrils.

Una altra contribució de un 10 per cent sobre la renda produhida per las obligacions de la companyia.

Una altra contribució per cada tonelada que 's carregui en nostras costas.

Impost directe als traslados de domini, de pares á fills.

Suspensió per set anys de l' amortizació de las accions de las carreteras, de obras públicas, de bitllets de la *deuda*, del material, de calderilla catalana y de obligacions de ferro-carrils.

Y autorizació per emetre recibos del Tressor al interés del sis per cent.

Advertint que tant heroichs remeys ni siquier curan á l' hisenda de la malaltia que la té mig tísica.

Tot plegat no significa mes que anar fent feix, sense cuidar-se de veure al cap de vall, lo espectre de una bancarrota desastrosa, la deshonra de Espanya, y 'l martiri de son poble.

La nació mes fértil de l' Europa, la que menos ha hagut de barrejar-se en qüestions estrangeras sempre costosas, la que té mes gent que volan salvarla, ha arribat al estrém del que 's mor' de fam.

¿Perque?

Prou que 'u diriam; pero la llibertat de que gosém no 'ns ho permet.

Reflexióniu lo poble, que es impossible que deixi de trobarhó.

LO NOU DIRECTORI HA PARLAT.

La séva circular del 10 del corrent, es molt notable. Parla la véu de la veritat y 's dirigeix á convence.

Després de una exposició de fets en que s' hi fa constar que la revolució no ha presentat encare son darrer combat, y que es precis prepararnos per ell, diu:

«La línea de conducta que avuy per avuy devém seguir es ben determinada y clara. Res nos lliga ab los carlins; cap aliansa ni cap mena de inteligencia tinguem ni podiam tenir ab un partit que es la negació dels nostres principis. Res nos lliga tampoch ab los dinástichs. Deixant apart lo que poden aconsellar y fins exigir circunstancias locals, no podém nosaltres ni protejir la causa de D. Carlos, ni prestarnos á pelear sota las banderas de Amadeo. Republicanos com som, tant sols podem militar y morir sota las enseñas de la República.—Mes á la sombra de estas enseñas hi caben tots los espanyols que estimen de cor la llibertat y la pátria.—Seguim ab tots una política de atracció: desvencixém las prevençions que en contra de nosaltres ha engendrat l' apassionament y la por; repetim una y mil vegadas que venim á tancar per medi de la práctica de las nostras ideas lo llarch periodo de las revolucions sangrentas, y poderosos per nostre organizació y l' apoyo del país, fundarém la mes sólida de las Repúblicas.»

Aixís parla nostre Directori. Sas ideas en lo fons, coincideixen ab las que estamparem en nostre primer número, encare que ab una forma menos concisa y bella.

Es inútil per lo mateix, dir que aplaudim de tot cor l' últim document de nostre Directori.

ESQUELLOTS.

Los carlins y 'ls seus diaris de Madrit asseguran que 'l Noy Terso, en l' acció de Oroquieta vá mostrar tanta valentia apareixent entre una *pluja* de balas..... sense mullarse.

No diuen si 'l rector d' aquell poble vá deixarli lo paraiguas vermell ó que.

Altres diuen que 'n vá sortir ferit de la mà, encare que levement.

Tot aixó crech.

Poch acostumat á manejar armas, y entre la precipitació, al anarse á treure 'l sabre, 'l pobre..... devia tallarse.

De alguns párrafos que s' han publicat sobre 'l tant remenat manifest del duch de Montpensier, se desprén, net y clar, que s' ha fet alfonsí.

L' home de las taronjas es capás de qualsevol cosa. Si en Carlos VII tingués visos de triunfar y volgués escoltarlo, fins la boina y tot se posaria.

Bé diu aquell ditxe:

—*Por dinero baila el perro, y por pan sí se lo dan.*

—Vostés volan la verdadera llibertat y 'ls carlins tamté la volan.

—Si; no mes hi ha la diferencia que nosaltres podém donarla, perque tenim medis, y 'ls carlins no.

—Jo no entench, perque 'ls federals no aprofitan una ocasió com aquesta. Si ab una bufada de vostés, tot se n' auava á ca 'n Taps!

—Home es molt senzill: perque la Revolució no pot obrar de traïdor, sino noblement y cara á cara. Si de traïdor obrava, encare que 'ls capellans de la montanya poguésen absoldrela, no l' absoldria la historia, ni l' hi perdonaria un crim tant enorme la inflexible lógica, que may se contradiu.

—¿No van anar á las urnas plegats carlins y federals? ¿Y donchs perque no han d' anar plegats á la montanya?

—A las urnas varem anarhi sense compromisos pel dia següent, ab l' idea sols de treure sobre 'l govern lo major número de diputats possible; á la montanya no s' hi pot anar sense aquestos compromisos; y si 'ls progressistas no varen tenir reparo en contréurels ab los unionistas, no podém nosaltres, y menos ab los carlins. No comprém tant cara una victoria que al cap de vall la tindrem de franch.

—Y 'ls federals ¿que féu?

—Veure la renyina de galls, asseguts en las gradas de l' espectació tranquila y sossegada.

—Home: es estrany.

—No 'u es gens. Lo estrany seria que no picantnos nos rasquessim. En qüestions de reys los pobles callan. Es hora ja de no pendrehi *cartas*. En aquesta mena de jochs no hi volém esser, segurs de que per forsa perderiam.

—Home 'ls estrems se tocan y vostés....

—Permétim: en los bunyols, rosquillas, tortells y altre classe de pastels rodons, podan tocar-se 'ls estrems; en lo que á nosaltres pertany la inflexible marxa de la línea recta, es lo que mes nos agrada.

¿No saben l' efecte que 'm produiria en aquestos moments, una coalició entre carlins y federals?

Un home que fumés rapé ab pipa.

Prou ab una bona xuclada que donés, ne tindria prou per estossegar fins al dia del judici.

Hi ha qui opina que 'ls carlins triunfarán, perque componentse una gran part de sos jefes de gent de sotana, tardarán mes en cedir, tota vegada que sent celibes, no tener que pensar ab fills, ni ab familia, que 'ls lligui ni entranqui.

En cambi ¿quin es lo capellá que no te majordona? ¿Y quin capellá podria pensar en deixarla abandonada?

Diu ab molta oportunitat lo *Gil Blas*:

—«Digam noy: ¿Qui reina en la Península espanyola?

—Donya Victoria en Gibraltar, D. Lluís en Portugal, D. Amadeo en Madrit, D. Carlos en Navarra, la República en Andorra...»

Y dihém nosaltres ¿quin dia será l' Espanya dels espanyols?

—¿En que se semblan los carlins als progressistas?

—En que tots dos volen rey.

—¿Y en que mes?

—En que tant progressan los uns com los altres.

Ningú sab darse compte de ahont es exactament D. Carlos.

¿Hont volan que siga, homes?
Dessota de una boina.

Los carlistas de per fora
s' alsan en armas,
pera salvar segons diuen
la nostra Espanya.
¿Volen salvarnos?

Donchs que s' entornin á França
ab son D. Carlos.

F. BOLIVAR.

Parte de un gefe de columna:

«Gran batalla; victoria complerta. La banda facciosa manada per lo famós cabecilla «Arriburoalbarri» corra dispersa y perseguida de prop. En lo camp de l' acció s' hi ha trobat una canana que tenia una estola per corretja, un solideo, un trabuch, un revólver y una sabata ab cibella.»

En una comedia, no recordo quina, en Calderon de la Barca conta un quento de un barber y cirugía de un poble que tampoch recordo, lo qual tenia en una cantonada la botiga que constaba de dugas portas, donant á diferent carrer.

Quan veyá passar un home, y no hi havia qui 'l pogués descobrir, sortia per l' una, se l' hi tirava á sobre, y 'l feria. Mes després era 'l primer en rebrel per l' altra porta y de ferli la cura necessaria. Aixís may l' hi faltava feyna.

No hi ha pas que dir que 'ls capellans al aixecarse fan dos quartos del mateix. Arrosegan als feligresos á la batussa, y si cauhen ferits per mort d' ells, los ajudan á ben morir.

Y..... ¡viva la industrial!

Pallissa darrera de pallissa, descalabro darrera de descalabro, dispersió darrera de dispersió, presentació darrera de presentació; Déu ha desertat la causa dels carlins.

Desconeix 'u es negar per negar, ó fer lo ximple per ximplejar.

Y no obstant los carlins empenyats com sempre en dar lo crit de *Déu, patria y Rey*.

Cada loco con su tema.

RETRATOS A LA PLOMA.

LOS PARTIDARIS DE LA BOINA.

LO SENYOR RE...IRA.....

Si veuhen á un home que ja passa dels cinquanta cinch, ab polseras blancas y cabell del mateix color, céllas pobladas, ulls reconcentrats, cap baix com lo del bou, panxa bastant abultada, groixut, ample y carregat d' espatllas, cara d'estar en dejú y vestit ja digerit pél temps... ¿que m' en dirán?

Si además saben que 's lleva 'l dematí, que llegeix un periódich que resulta ser la *Esperansa*, que vá á explicar lo que ha llegit á

casa 'l candeler, lo qual per l' ofici que fá es amich de capellans, encare que d' ells tant se n' hi endoni; que té una véu com los ronchs de ungos de presa: que tothom sab que desdel' any quaranta no ha rigut ni una sola vegada; que renega com una boca de infern: que tot lo que véu lo fá neguitejar, y que com á lector constant de la *Esperansa*, espera... espera... espera..... y may arriba l' hora ¿no 'm dirán, ¡ab franquesa! que 'l senyor Re...ira era capitá de 'n Cabrera, ó sargento de 'n Tristany al menos, veterano avuy de la guerra civil, y carlí de sempre, encare que 'l Noy Terso, per compte de Carlos, se digués Joseph?

¡Oh si! No podan equivocarse. Ell es un dels partidaris de la boina mes notables. Y no u' es perque 'l ne fassa la idea de *Déu*, de *Patria*, ni de *Rey* que altres invocan, no 'u es perque tiri á l' Iglesia, que per ell plá si sapigués com se fá per riure, se 'n riuria prou; ho es simplement perque quan jove las circunstancias van llansarlo á pendre las armas en favor de 'n Carlos V; ho es perque del mateix modo que ell podia matar á un lliberal, amich de un altre, l' hi van matar á un amich, ho segueix sent, perque á n' ell lo van ferir y tingué que emigrar, deixantli abduas cosas, alguna que altra xacra, de que encare se 'n ressent los dias de humitat, y 'n será finalment mentres ell visqui, encare que la séva causa siga morta.

Aquesta terquedat que sembla digne, no es mes que la que mostra 'l burro de la terraire, quan aixamplant las potas, s' empenya en no caminar endavant ni endarrera, per mes garrotadas que l' hi espolsin. Y es aixís, perque lo Senyor Re...ira no té ideas, ni sab lo que es l' absolutisme, ni lo que 's proposa, ni lo que vol. Home de *armas tomar*, mes s' estimaria que sos enemichs fossen fusellats, que no pas que 's restablís l' inquisició, institució de que ha sentit parlar de mil maneras, sense haberse may sapigut formar sobre ella una idea propia. Mes bé que 'l desitj de fer á la patria felís, lo guia la set de una venjansa y de un rencor inmens contra aquells que quan are 'ls véu pél carrer l' hi fan girar la cara: contra 'ls que 's diuen lliberals.

Las sévas paraulas son sempre misteriosament tenebrosas: al trabar conversa ab ell, un no sab distingir si es un home formal ó un maniátich. De totas maneras molt negra déu tenir la conciencia, quan tot ho véu d' aquet color.

De nit somia ab la montanya y lo trabuch: per tot véu partidas; pero al llevarse s' adona que somiava truitas.

Al principi del actual alsament, semblá animarse sa cara y cobrar vida son cor. No tenia mes que una idea fixa: la de aixecar una partida, cumplint los compromisos que havia contret. Per sotamárebia diners que ell repartia entresos paisans. Tothom semblava estar llest. Arribá 'l dia desitjat. Coixeijant se n' aná á la plassa. Vint y cinch homes debian comparexehi, armats ab fusells d' agulla que desde molt temps havian entrat á la vila en un carro de palla. Eran las cinch. A las dotze del mitj dia no més n' hi havia anat un, y encare per avisarlo que 'l dispensés, perque no 's trobava gaire bé de ventre.

Lo senyor Re...ira deixá anar un altre *veira* mes cargolat que un tró; caygué en terra y feu una ganyota. La boca se l' hi havia torsat. Estava ferit. Lo dugueren á casa séva. Lo que mes lo desconsolá quan torná en sí, després de una bona sangria, fou l' idea de

que 'l moviment carlí estava perdut, per falta de gent formal y séria.

—¡Ay! deya arrossegant la llengua. Los homes com jo se 'n van... se 'n van...

Y tenia rahó. ¡afortunadament s' acaban!

L' ARCALDE DE MA VILA. (1)

Lo rellotxe de la iglesia
tot just toca á matinada
y en la plassa s' hi espera
un aixam de gent armada;
Se n' ha obert un porticó
y ha sortit un home ab barba,
que al véurel, la gent del poble,
ab alegría l' aclama.

Que será... que no será...

Hi ha carlins á la montanya.

Lo baylet del hostaler
sota 'l balcó l' esperava;
quant n' ha baixat lo barbut
un rich cavall li donava.

—Senyó arcalde, senyó arcalde,
sense esmorsá empren la martxa?

—Fins que haja mort mil carlins
de esmorsar no tindré gana.

Que será... que no será...

Hi ha carlins á la montanya.

De las portas de la vila
l' arcalde á sortir s' afanya,
y 'ab cent homes que 'l segueixen,
cap á la montanya martxa.
Quan son aprop de pujar,
del cavall l' arcalde baixa,
y aixecant son sabre enlayre:
a sa gent aixís ne parla.

Que será... que no será...

Hi ha carlins á la montanya.

Ma causa es la llibertat,
per ser ella nostra causa,
com nostres son los diners
que gasta la carlinalla.
Aixís, foch á n' ells, minyons,
foch als fills de 'n Torquemada;
Mes omplert de gloria 's veja
qui mes *teulas* rodar fassa.»

Que será... que no será...

Hi ha carlins á la montanya.

Al serne entrada de fosch,
tot y sent fosch ne tornava
l' arcalde, ab tota la gent
y un cavall ferit de bala.

—Mon marit ¡ay! mon marit!
potser tingué una desgracia.

—Calli, calli l' arcaldesa:
Dom lo sopar que tinch gana.

Que será... que no será...

Carlins morts en la montanya.

OTSIRAVE.

(1) Parodia del Rector de ma Vila: poesia inserta 'n lo esquellot primer

LA PRIMAVERA.

Las néus de las montanyas
se fonen gota á gota,
las bellas flors esclatan,
lo sol de claror n' ompla
l' espay, la mar, la plana
y 'l fons del cor del home.

Refilap las aucellas
que dintre 'ls nius ne cóvan
y 'l ventijól murmura
pél brancallam dels roures,
dels pins y las alsinas
y 'ls sàlsers que rebrotan.

¡Tot canta en primavera
á la natura hermosa,
¡Tot canta!... las campanas
á somateut ne tocan...
y los carlins ne surtan
del fondo de sas cóvas
com ans de mudar, surten
cigalas mitj terrosas.

Reviu tot en la terra
tot nova vida cobra,
tot al Senyor ensalsa
autor de tantas obras.

Y 'ls capellans que deixan
per lo trabuch l' estola,
y 'ls escolans que agafan
la carrabina nova,
y 'l feligrés pacífich
que se 'ls unex á l' hora,
dintre las venas senten
la sanch com los rebrota,
y 's creuhen que te vida
la causa que era morta,
perque en la primavera,
la primavera hermosa,
tot cobra nova vida
tot nova vida cobra!

ESQUELLOTS.

En Pi y Margall á qui l' Assamblea federal
havia conferit la dictadura del partit republicá,
ab facultats de associarse ab qui cregués con-
venient, á fi de desempenyar millor son deli-
cadíssim carrech, ha format ja lo directori que
queda compost del ja citat Sr. Pi y Margall, y
dels Srs. Figueras, Castelar, Sorní, general
Contreras, Estévanez y Perez de Guzman.

Creym que s'han conciliat ab tals noms
las petitas diferencias de familia que per des-
gracia sobresurten entre nosaltres, y creym
també que d' are en avant los republicans no
tindrém mes que una voluntat pera seguir las
órdenes de nostres jefes, com no tenim mes que
un cor per estimar ab entusiasme la santa
causa de la república.

Per are podém dir que 'ns consta que l'
opinió dels membres de la corporació directiva
del partit, ab motiu de las circunstancias ac-
tuales, es la de que nos mantinguém en una
actitut tranquilament espectant, ó siga á veure
venir.

Regoneixém que es lo mes prudent, y tal
vegada lo mes accertat, ja que perque siga aixó
últim, tan sols se requereix, unió entre nosal-
tres, are y sempre.

Lo fill de 'n Calvo Asensio, fundador de la
Iberia, vá á exigir als actuals empresaris d'

aquest periódich, que treguin lo nom de son
pare, que figura encare en lo frontispici del ma-
teix, com un escarni llansat á la memoria del
gran defensor dels principis liberals.

Es segur que encare que á l' Iberia l' hi arren-
quin aquesta última máscara, no 's tornarà per
co roja de vergonya.

—No han sentit á parlar de crissis aquesta
última semana?

Donchs no 'n fassan cas, que aixó no es res
mes que una febrada, de las intermitents que
té 'l pobre malalt.

Cambiant l' infermer del quarto, la cosa s'
ha calmat.

D' aquí una altra vegada.

Qui ara 't veu ma pobre patria
y avans t' ha vist,
creu airat qu' torna á encendres,
guerra civil.
Mes no tremolin
per que ara l' absolutisme
ja ha begut oli.

Lo govern ha disposat que no passés enda-
vant la formació de cossos franchs, qual allis-
tament se verificava també en nostra pro-
vincia.

¿Perque?

Perque en tot Espanya ni sisquiera s' ha-
vian pogut reunir cinquanta individuos.

Aixó no es d' estranyar, perque la gent
que té l' abandono d' agafar las armas pél sa-
lari, mes s' estima déu rals ab los carlins que
sis ab lo govern.

Un tal senyor Sabater, diputat que vá ser
elegit com á radical, s' ha fet adicte.

Res hi ha que dir.

Sempre hi haurá gent empenyada en acre-
ditar lo nom que portan.

Un diari de Madrid diu que la insurrecció
carlista en vuit dias que fá que dura, costa ja
CENT CINQUANTA MILIONS.

¡Ni que tiressin ab balas d' or!

Lo govern, segons diuhen, está á punt de
fer un empréstit de tres mil milions al módich
tipo de 33 per cent de interés.

¿Com que ell no té de ser qui 'l pagui, aixó
no costa res?

¡Oh y lo mes xocant es potser qui ni á aquest
preu, trobi qui l' hi deixi un clau.... per
penjarse!

Segons heu vist en diversos periódichs,
per batre als carlins, la táctica observada per
en Serrano ha sigut la formació de un *triángul*,
ab las forças que tenia.

¡Ja 'u veuhen! ¡Un *triángul*!

Per desfer l' absolutisme, no hi ha com los
símbols republicans.

Lo Sr. Francisco de arcalde que era, ha
passat á comandant del ba'alló de veteranos.

No desconfiém de véurel, vestit de unifor-
me, en las próximas professons de Corpus.

—Home he observat una cosa.

—¿Y que es aixó?

—Que densá que 'l senyor Francisco va
ferse cárrech de la comandancia del batalló de
veteranos, las partidas carlistas van de baixa

—Lo perquè d' aixó es ben clar. Coneixe-
dors los sublevats de lo molt que l' hi pesan
las creus que porta al pit, no volan agoviarlo
ab una mes, que de segú 's guanyaria sortint
á campanya.

Diu que abiat los calamarsos que are suran,
se 'n aniran á fons avergonyits.

Los fronterissos ja han tirat l' art y pescan
á l' encesa, tal com s' acostuma á dir.

Ja tenen preparat l' *arrós*. ¡Quina gresca!

La contestació al discurs de la corona es
obra del Trovador de Collbató, Senyor Bala-
guer.

Ja se vé! 'Ls calamarsos per cosas aixis te-
nen de *echar mano* de las sévas eminencias.

Quant á las montanyas miro
ploro de pena,
al pensar que no hi ha casas
per tantas teulas.
Puig n' hi ha tantas,
que todas las que 'ns he sobran
hem de trancarlas.

Un periódich madrilenyo trassa en serio lo
següent quadro que recomaném als bufos:

«Al assistir D. Carlos á l' acció de Oriquieta,
pochs moments avans d' aquest fet, quan se
presentá á las partidas manadas per en Rada,
vestia una americana fosca (després se posá
samarra) pantalon de flor de romaní, y un sa-
bre tant gros, que fins era desproporcionat pe-
ra sa estatura que en veritat es bastant llarga.
La abocació que dirigi á sos soldats, causá en
ells pitjor efecte que las balas de la tropa
de'n Moriones. ¡tant pobre de conceptes y tant
malament fou pronunciada!»

Está vist que aquí á Espanya, abaixó de dis-
cursos de reys, hi tenim molta desgracia.

Mentres l' Hisenda s' escola, lo quartel ge-
neral de 'n Serrano 's troba servit per Lhardí,
un dels fondistas mes famosos de Madrid, he-
reu de 'n Fernos, ja que ell sens dupte será lo
provehidor dels unionistas, quan aquests en lo
próxim temps de las cireras las menejin á
mans plenas. ¡Vejin si es aprop la cosa!

Per lo demés, jo, fill del poble... ¡aaaah!...
un badall de gana no 'm deixa continuar.

Solució á la xarada del numero an-
terior

Quan á lamontanya vá
decidit y ab bona gana
lo serafich capellá
s' arrebussa la so-ta-na

XARADA.

Ma primera es una lletra
y ma segona també
Consonants son todas duas:
Veyám donchs si la inserteu.

Una mes trempat!...

(La solució en lo próxim vinent número.)

I. Lopez editor.

Imp. de la V. é H. de Gaspar. 1872.